
О. Г. БІЛОРУС,
академік НАН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
головний науковий співробітник відділу економічної теорії
Інституту економіки та прогнозування НАН України
(Київ)

ІНТРОВЕРТНИЙ ГЕОЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВОРОТ США ТА ЙОГО ПОТЕНЦІАЛЬНІ ГЛОБАЛЬНІ НАСЛІДКИ

Розглянуто сутність і потенціальні можливості, суперечності та наслідки нового інтровертного гео економічного та геостратегічного розвороту США. Оцінено масштаби поглиблення суперечностей і загострення конфліктів гео економічних інтересів США і світ-системи корпоративного глобалізму на нинішньому етапі. Зазначено, що збалансованість внутрішніх і глобальних економічних інтересів – стратегічний імператив для США.

O. G. BILORUS,
Academician of the NAS of Ukraine,
Honored Scientist of Ukraine,
Principal Researcher of the
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine
(Kyiv)

INTROVERT GEO-ECONOMIC U-TURN OF THE UNITED STATES AND ITS POTENTIAL GLOBAL CONSEQUENCES

The essence and potential possibilities, contradictions and consequences of the new introvert geo-economic and geostrategic u-turn of the USA are considered. Scales of deepening of contradictions and aggravation of conflicts of geo-economic interests of the USA and the world-system of corporate globalism at the present stage have been estimated. It is noted that the balance of internal and global economic interests is a strategic imperative for the United States.

Сучасним світовим (глобальним) розвитком керують фінансові та економічні інтереси країн-глобалізаторів, глобальних корпорацій та інтеграційних глобальних систем. На нинішньому етапі глобального співрозвитку в умовах конвергенції та регіональної інтеграції дедалі більше проявляються нові специфічні тенденції та закономірності, в тому числі такі, як ресуверенізація в системах глобальних і регіональних інтеграційних об'єднань та зростання масштабів і глибини конфліктів інтересів між державами-лідерами. Британський "Brexit" – це серйозний історичний і політичний феномен, який, не скасовуючи дії законів глобалізації та інте-

Білорус Олег Григорович (Bilorus Oleg Grygorovych), 2017; e-mail: o.bilorus@gmail.com.

грації, впливає сьогодні на тенденції та еволюцію глобального розвитку, і в подальшому цей вплив зростатиме. Дезінтеграційний регрес і дивергенція стають реальними фактами. Більше того, дія згаданих закономірностей підсилюється за рахунок істотних зрушень у системі та процесах глобального співрозвитку країн економічних і політичних "локомотивів" світу [1].

Нині починається новий етап економічної історії США. Це посткризовий етап, суть якого, згідно з ідеологами нової адміністрації США, полягає в радикальному геостратегічному і геоекономічному розвороті в бік інтровертного характеру розвитку. Певна логіка в цьому, очевидно, є. Америка втрачає економічне лідерство і є генератором глобальних фінансових криз. США повинні провести глибоку трансформацію своєї економічної системи і зовнішньоекономічної політики. Без такої "перебудови" ніякі "перезавантаження" економічних відносин у XXI ст. не допоможуть. Глобальний співрозвиток генерує нових агресивних лідерів економічних перегонів. Загрози глобальних фінансово-економічних воєн збільшуються.

Особливо важливим є висновок, що у XXI ст. змінюється глобальне навколишнє середовище, посилюється дія нових постіндустріальних і посткризових закономірностей розвитку, які диктують нові імперативи і стратегії. Діалектика сучасної капіталістичної формації диктує зростаючу соціалізацію розвитку, але інтереси олігархічно-монополістичних об'єднань та вже існуючої у США влади великого бізнесу і глобального капіталу протидіють природним процесам соціалізації відтворення, розподілу і перерозподілу власності, вартості й капіталів. Чи не найбільшим імперативом для США стає посилення економічної ролі держави, особливо в контролі над діяльністю глобальних ТНК. Падіння ролі держави на користь великого бізнесу катастрофічно впливає на економічний розвиток Америки, де комерційні банки стали генераторами глобальної фінансової кризи 2008–2010 рр. Прикладами цього також слугують економічно ослаблена олігархічно-кланова Росія і навіть Японія. Існували прогнози, що вже на початку XXI ст. питома вага Росії у світовому ВВП стрімко впаде до 2% з тенденцією до подальшого зниження на фоні стрімкого зростання питомої ваги Китаю та "азійських тигрів". Навіть наймогутніша і найконкурентніша економіка у світі (США) опинилася під загрозою спаду її частки у структурі глобальної економіки з післявоєнних 35–40% до нинішніх 16% з перспективою 11–12% під впливом зменшення питомої ваги реальної економіки на користь спекулятивно-віртуального фінансового сектору, експорту капіталів і виробничих потужностей, специфічної деіндустріалізації країни, що веде до безробіття і загострення соціальної ситуації. Діалектика капіталістичної формації диктує специфічні межі збідніння і вимагає подальшої ефективної соціалізації економічного розвитку на противагу існуючій олігархізації та монополізації суспільного відтворення.

Початок XXI ст. ознаменувався посиленням дії специфічних закономірностей відтворення національних і глобальних капіталів. У США ці закономірності проявляються з особливою гостротою і наслідками. США як епіцентр світового розвитку дуже гостро відчують наслідки злорякної еволюції та трансформації глобального капіталу в бік некерованого зростання питомої ваги глобального фінансового капіталу і падіння частки виробничого капіталу, що підриває реальну економіку. Наднакопичення фіктивного фінансового капіталу, закономірні процеси гіперфінансіалізації та надспоживання кредитно-фінансових ресурсів негативно впливають на американську економіку.

Не маючи можливості детально розглянути всі нові закономірності глобального розвитку, наведемо лише перелік тих з них, дія яких, з нашої точки зору, посилюватиметься. Серед них: закон глобалізації суспільного виробництва; закон інтеграції та конвергенції ринків; закон глобалізації власності, вартості та ціноутворення; закон глобалізації національних капіталів; закон глобалізації суспільної праці, всезагальної праці і трудових ресурсів; закон прискореного випереджального зростання і підвищення питомої ваги інформаційно-інтелектуального і технотронного капіталу в загальній структурі глобального капіталу; закон гіпертрофованого самовідтворення глобального фінансового капіталу і випереджального зростання його питомої ваги у структурі глобального капіталу; закон фінансіалізації та гіперфінансіалізації глобальної та національних економік; тощо.

Виникає закономірне запитання: чи готова держава та економічна система США, як і інших розвинутих країн, повністю врахувати дію цих нових економічних законів і закономірностей у довгострокових стратегіях, у тому числі в області геоekonomіки? Впевненості в цьому немає, оскільки діють інерція застарілих економічних доктрин монетаризму і надпотужні інтереси глобальних ТНК щодо виробництва і споживання фіктивних фінансових капіталів. У цих умовах реальна економіка США та інших країн закономірно відходить на другий план. Існує загроза того, що стратегія “американського розвороту” в зовнішньоторговельній політиці увійде в непримириму суперечність з інтересами глобалізованого американського фінансового капіталу.

Отже, коли у США говорять, що сьогодні в економічній політиці треба почати все спочатку, то таким початком, очевидно, повинно стати ефективно врахування дії нових економічних законів в умовах глобалізації і світової системи глобалізму. А чи готові до цього Америка і весь світ? Такої впевненості знову-таки немає. В цьому відношенні і потрібен значний період часу (десятиліття) для проведення “глобального економічного лікбезу” і включення нових положень науки до концепцій економічної політики і стратегії США та інших країн.

Нині США намагаються примусити і заінтересувати американські корпорації працювати на себе шляхом радикального розвороту торгівлі, праг-

нучи зупинити експорт робочих місць з Америки, зменшити безробіття і збідніння працівників, особливо робітників. У цьому суть нової "революції" США, запропонованої президентом Трампом. Америка вже давно стоїть перед вибором і дилемою: або продовжити сповзання вітчизняної економіки вниз у рейтингу глобальної конкуренції, або вжити радикальних економічних і політичних заходів для реіндустріалізації та одночасної соціалізації розвитку в умовах фінансової цивілізації глобального капіталізму і панування світової фінансової олігархії. Без реалізації цих історичних імперативів на Америку і світ чекають поглиблення і загострення фінансово-економічних криз і навіть можливі катастрофічні варіанти розвитку типу Великої депресії 1930-х років. Усе це — складові елементи внутрішнього і глобального порядку денного для США і всього світу. Передумовою вирішення згаданих проблем є мир, глобальна безпека і особливо безпека розвитку в умовах нового етапу глобалізації та глобальної конкуренції [2].

На початковій стадії сучасної глобалізації в 1970-х роках засновники і лідери Римського клубу А. Печчеї та О. Кінг визначили найважливіший імператив глобального розвитку: "Спрямувати власний інтерес поодиноких націй на досягнення мудрого довгострокового спільного інтересу людства, який... будемо змушені прийняти, оскільки глобальна взаємозалежність — це не тягар і не загроза, а навпаки — перевага та обіцянка кращого майбутнього" [3, с. 17]. Сьогодні, коли глобалізація і формування світ-системи постіндустріально-корпоративного глобалізму стали суттю і змістом світового розвитку, цей імперативний заклик звучить з особливою силою. Україна, як і інші транзитивні країни, не має змоги та не повинна будувати свою систему розвитку і свій "український світ" — антипод скандального "руського мира", який претендує на роль якогось лідера (навіть регіонального). Її історичне завдання — раціонально і продуктивно інтегруватись у світові системи постіндустріального глобального розвитку.

Сьогодні багато хто вважає, що у XXI ст. почалася нова американська революція, яка матиме інтровертний характер. В умовах глибокої хронічної кризи світ-системи фінансового глобалізму всі країни шукають для себе якісь нові захисні механізми. Америка — світовий лідер з її борговим тягарем у розмірі 19 трлн. дол. — не може не шукати для себе нових стратегій і механізмів захисту національних інтересів, які є і залишаться такими, що мають не обмежено-національний, а глобальний характер. Отже, у XXI ст. США будуть глобальним лідером і в економіці, і в політиці, і в сфері безпеки, оскільки в цьому заінтересований не лише Захід, а й весь глобалізований світ. Інша справа — яким буде це лідерство: інтровертним чи екстравертним?

Видатний глобальний стратег З. Бжезинський має рацію: на великій світовій шахматній дошці повинен бути сильний лідер, без якого світу загрожують хаос, війни і катастрофи [4]. Саме тому США як світовий лідер

не можуть сконцентруватися виключно на вирішенні внутрішніх проблем, які мають ендогенний характер. Кожного разу, коли новообраний президент США оголошує для Америки “нову інтровертну національну стратегію”, світовий розвиток своїм впливом коригує її в напрямі збалансованості внутрішніх і глобальних національних інтересів і політики США. Ще довго у світі діятиме правило: одночасно неможливо бути і світовим лідером, і “незалежним” від світу.

Статус світового лідера диктує США глобальну відповідальність і необхідні геостратегічні імперативи, які не зможе скасувати чи ігнорувати жоден американський президент. Існує неписане правило: якщо Америка не вестиме глобальну політику, то глобальна політика “поведе” її, тому для США існує принцип постійного незмінного і неодмінного пріоритетного національного інтересу – національна безпека і безпека розвитку через світову безпеку і глобальний співрозвиток. Мої бесіди з президентами США Дж. Бушем-ст. і Б. Клінтоном в якості Надзвичайного і Повноважного Посла України в США в 1992–1994 рр. повністю підтверджують ці висновки.

Спроба президента Б. Обама вести сумновідому самоізоляціоністську “миротворчу” політику не була вдалою і призвела до краху “перезавантаження” відносин з Росією і різкого загострення глобальної ситуації. Природно, що американська система влади відкоригує таке відхилення. І це випало на долю новообраного президента Д. Трампа. США залишаться єдиною наддержавою у XXI ст., і тому їх глобальна відповідальність об’єктивно зростатиме, особливо в умовах агресивної політики Росії, яка перетворилася на глобальну “чорну діру” [5]. Водночас стає зрозумілим, що Америка як єдина і дійсно перша глобальна держава не може ґрунтувати свою політику на позиціях глобальної гегемонії і повинна відмовитися від ідеї “світового панування”. У майбутньому настане час, коли для світової політики дедалі більше буде невластивою концентрація влади в руках однієї держави. Нині історична місія США полягає в тому, щоб сприяти формуванню світу “глобальної справедливості”, світового співтовариства, здатного вирішувати глобальні проблеми співіснування та співрозвитку. Стосовно цього особливо важливою є євразійська стратегія США, оскільки Євразія є і залишиться глобальним центром світу на тривалий історичний період.

І у цій глобальній, надзвичайно складній атмосфері починає свою геополітичну діяльність нова адміністрація США. Її союзниками є ЄС, НАТО, Японія, нейтральним партнером – Китай, агресивним партнером-антагоністом – Росія. Америка опинилась у новому світовому середовищі, коли реальною всесвітньою владою стає влада грошей і глобальних корпорацій, які вибудовують властиву їх інтересам формаційну і цивілізаційну систему постіндустріального фінансово-економічного і технотронного глобалізму з його специфічними інтересами, інститутами та законами розвитку. У цих

умовах закономірними є зростання кількості й загострення конфліктів між згаданими партнерами глобального співрозвитку.

Підтверджується формула, що світом правлять і керуватимуть економічні та фінансові інтереси, тобто в чийх руках перебувають глобальні фінанси, у того — глобальні влада і вплив. І вже ця влада у критичних і зростаючих розмірах переходить до глобальних корпорацій. Отже, ХХІ ст. стане століттям конфліктів між, з одного боку, державами та їх об'єднаннями, а з іншого — глобальними корпораціями та їх об'єднаннями. Чи готова Америка виконувати свою лідерську роботу в умовах існуючої кризи євроатлантичного економічного глобалізму з урахуванням лідерства США і зростаючого впливу азійсько-китайського глобалізму на чолі з Китаєм? На це запитання дасть відповідь недалеке майбутнє. І воно вимагатиме великих зусиль від США та їх союзників для відновлення глобальної економічної рівноваги у процесах глобального співрозвитку та соціально-економічного партнерства в межах національних держав.

Глобальне навколишнє середовище ускладнюється процесами олігархізації та монополізації світової економіки. Власне світ-система фінансово-монополістичного глобалізму базується на олігархізації світової економіки і фінансів [6]. Прискорення процесів глобалізації та фінансово-монополістичної олігархізації — це одна з найбільших загроз для глобального співрозвитку, яка підриває природний розвиток глобалізації, формування систем нового і постглобалізму, а також глобальної інформаційно-мережевої економіки. Ці процеси надзвичайно ускладнюють умови для реалізації геостратегічних функцій США. Ще не так давно президент Б. Клінтон уважав, що всі проблеми світового економічного розвитку вирішить глобалізація американського типу. Він вірив, що на хвилях глобалізації економіки всі країни піднімуться разом на новий, більш високий рівень, але цього не сталося. Надто багато країн першими входили в кризу й останніми виходили з неї. Навіть економіка США не отримала від глобалізації бажаних результатів; державні борги зросли до астрономічного рівня в 19 трлн. дол. з перспективою подальшого збільшення, тому і постало питання про різку зміну торговельно-економічної стратегії та наміри еліти розпочати глобальний геоекономічний розворот США, формувати нову довгострокову глобальну економічну стратегію. При цьому слід врахувати, що інерція процесів традиційної глобалізації з її світовою експансією в інтересах глобальних корпорацій — могутня сила.

Влада останніх є дуже потужною, тому США зі своєю глобально орієнтованою економікою потрапили в пастку своєї силової глобалізації. Америка була генератором, "локомотивом" і головним глобалізатором, який постраждав від глобалізації чи не найбільше, втративши мільйони робочих місць. Як їх повернути і чи можливо це взагалі, враховуючи різницю в оплаті праці між США та глобальною периферією, яка до того ж збільшується? Очевидно, що ні. Глобальні корпорації не дотримуються і

не дотримуватимуться Кодексу поведінки транснаціональних корпорацій, розробленого ООН для контролю над їх діяльністю. США продовжують програвати глобальну конкурентну війну “колективному конкуренту” – Японії, Китаю, “азійським тиграм”. Отже, об’єктивно радикально-революційний розворот геоекономічної стратегії США є велінням часу, національним інтересом, проблемою національної безпеки та найбільшим довгостроковим соціальним і суспільним імперативом держави. Інша справа, чи вдасться його реалізувати, в якому обсягу та які наслідки це матиме для США і світу.

Суть цього розвороту, очевидно, полягає в тому, що панівний у США бізнес-клас остаточно переконався: для Америки невідкладним імперативом стала необхідність примусити глобальні корпорації, перш за все власні, працювати на США, у тому числі і на американський робітничий клас, а не тільки на фінансово-монополістичну олігархію, яка сьогодні прагне володіти світом і нав’язує йому новий етап фінансової глобалізації, гіперфінансіалізації і навіть повернення до формування нової фінансової цивілізації. Подивіться, що відбувається у світі. Виробничі корпорації, перш за все американські, відмовляються виробляти “залізо і хліб” і переходять на тотальне виробництво “фіктивних” грошей, віртуальних, електронних, умовних, різних цінних та безцінних похідних. Виробничі корпорації перетворюються на фінансові. У своїх дослідженнях за останні десятиліття науковці почали відкривати нові закономірності й закони глобального розвитку. Було доведено, що фінансова глобалізація і випереджальне самовідтворення фінансового капіталу у структурі глобального капіталу – це об’єктивний закон, який оснований на колосальних, небачених раніше фінансових інтересах глобальних корпорацій. І ці інтереси базуються на можливості отримувати фінанси не з виробництва, а з біржового спекулятивного обороту “фіктивних” грошей.

Дуже вигідними для глобального капіталу стали не тільки експлуатація людини людиною, а й повномасштабна експлуатація національних капіталів глобальним капіталом, яка весь час посилюється. Тому транзитивні економіки, у тому числі й Україна, першими входять у фінансові кризи і останніми виходять з них. Нинішня криза євроатлантичного глобалізму з лідерством США дійсно потребує пошуку нової стратегії і для Америки, і для всього світу. Для України також важливо сформулювати нову економічну стратегію. Ми бачимо, що 25-річний експеримент трансформації нашої країни призвів до втрати потенціальних можливостей і виникнення соціальної безнадії у суспільстві.

Коли ми дивимося на “трагедію американського капіталізму” і глобалізм, не віриться, що така держава може збідніти, оскільки її економічна система створила специфічний механізм використання фінансових ресурсів усього світу, абсорбуючи валютні резерви інших країн, перетворюючи їх на державні борги США. В Америку держави вносять свої активи та резерви, так буде й надалі. У Китаї вважають, що це їх влаштовує, адже там

резерви зберігаються краще, і їх можна використати як знаряддя впливу на США. Тепер ми бачимо, що на фоні кризи американського, тобто євроатлантичного, глобалізму відбувається тріумф азійського глобалізму на чолі з Китаєм. Нині багато хто говорить про кризу глобалізації, постглобалізм, новий глобалізм, але головним є не це. Сьогодні йде розгортання об'єктивного процесу формування глобальної мережевої світ-системи, яка є світ-системою глобалізму, має свої специфічні закони та закономірності, і саме вони в основному впливатимуть на майбутній глобальний розвиток.

Парадокс американської системи полягає в тому, що економічна політика проводиться, як правило, завдяки торговельній політиці, яка реалізується через угоди про вільну торгівлю. Експерти США одноголосно стверджують, що всі діючі угоди про вільну торгівлю завдали великої шкоди економіці США, ослабили виробничу базу, підірвали економічну безпеку і соціальну солідарність мільйонів американців. Ініціаторами угод про вільну торгівлю були такі відомі президенти-лідери США, як Р. Рейган, Дж. Буш-ст., Б. Клінтон і навіть Б. Обама. Чи помилялися вони, визнаючи і реалізуючи цю стратегію? Очевидно, ні, оскільки США історично завжди були торговельною імперією з орієнтацією не лише на внутрішній, а й на міжнародні ринки. Ця орієнтація дала можливість перейти від сільськогосподарської до індустріальної та постіндустріальної стратегії.

Складається враження, що діяли фактори і процеси, які не прогнозувались і не враховувались у довгостроковому аспекті. З нашої точки зору, чи не найголовнішими з них стали процеси монополізації та глобалізації, які, будучи породжені американською економічною системою у другій половині ХХ ст., вийшли з-під контролю США та інших провідних країн. Це сталося через колосальні й дедалі зростаючі фінансові інтереси глобальних корпорацій, кількість яких постійно збільшується. Питома вага таких корпорацій у світовому ВВП уже досягла критичного значення, а у складі глобального капіталу становить 85–90%. Така еволюція спричинила формування світ-системи фінансово-монополістичного глобалізму, яка вже має ознаки реальної світової влади.

На нашу думку, лідери і національна еліта США не врахували впливу цього історичного трансформаційного зрушення. Глобальні корпорації американського походження, починаючи з післявоєнного періоду, чинили зростаючий тиск на владу США (як республіканську, так і демократичну) і досягали реалізації своїх інтересів. Американські міжнародні інвестори активно виводили капітал, виробничі потужності та робочі місця, що завдало великої соціальної шкоди, знизило доходи і гарантії зайнятості громадян. Тривалий час вважалося, що соціальна система США має достатній резерв міцності, щоб утримати цей зростаючий тиск, але процес став некерованим і зайшов у глухий кут, що викликало відповідну реакцію американців.

Чи вдасться президенту Трампу вийти з нього і повернути промисловість і робочі місця назад до країни? І чи може світ-система глобалізму запропонувати США програму реіндустріалізації типу “плану Маршалла для Америки”? Позитивної відповіді ще немає, оскільки це не відповідає інтересам глобальних корпорацій. Їх влаштовує система експлуатації США, але відносне зубожіння робітничого класу формує зростаючу загрозу американському капіталізму, який тримається та розвивається на механізмах соціального компромісу і соціалізації. Програми соціалізації – це прерогатива держави, тож економіка повинна бути ринковою, а держава – соціальною: цей постулат Дж. Сороса ніхто не спростував. Згідно з теорією Дж. Гелбрейта, держава повинна бути настільки сильною, щоб контролювати розвиток власних та зарубіжних (наприклад, японських міжнародних корпорацій, які чітко підпорядковані інтересам Японії) глобальних корпорацій, тому у США роль держави має бути принципово новою. В Китаї сьогодні мільярдів більше, ніж у США, але працюють вони в умовах агресивного китайського капіталізму, під суворим контролем держави, без корупції та приховування прибутків і при цьому сплачують податки. Такому досвіду треба вчитись і керівникам України, адже вже явно з’являються ознаки олігархізації влади, розгулу державної корупції, що веде до соціальної деградації та соціального вибуху.

Висновки

Сучасна криза американської системи глобалізму, породженої корпораціями США, – це криза панамериканізму, що стає великою проблемою для всієї системи національної безпеки США. У цьому зв’язку в середовищі політичної та економічної еліти США панує точка зору стосовно того, що немає виправдання стрімкому падінню добробуту американських робітників, виходячи тільки з того, що робітники інших країн живуть набагато гірше за них.

Представлені антикризові проблематика і стратегії США у соціальній сфері провокують питання щодо того, чи здатна нинішня американська система знайти баланс інтересів соціалізації розвитку і підтримки американських транснаціональних корпорацій на глобальних ринках. Теоретично це можливо за умови, якщо держава знайде і створить механізми реіндустріалізації та реінвестування капіталів і частини прибутків американських транснаціональних корпорацій на внутрішньому ринку США, тобто створить механізми репатріатизації прибутків. Проте проблема американських глобальних корпорацій полягає в тому, що вони не витримують жорстокої глобальної конкуренції і не є чемпіонами з рентабельності та ефективності, тому глобальна корпоративна конкуренція стала однією з головних проблем США. У цьому зв’язку американським інвесторам і самій державі важливо направляти інвестиції в менш конкурентні країни (Україну, Польщу, Румунію, Беларусь та ін.). Наприклад, Україна при створенні для неї нового “плану Маршалла” може стати інвестиційним раєм для американського бізнесу.

Проблема сучасної економічної системи США полягає в тому, що ініційовані ними угоди щодо вільної торгівлі набагато більше захищають інтереси транснаціональних інвесторів, ніж працівників і глобальної екології. Міжнародні корпорації США інвестували трильйони доларів у Китай, що сприяло створенню незалежної, висококонкурентної, авторитарної, високомобілізаційної капіталістичної моделі "з китайською специфікою", зростанню конкурентного потенціалу Китаю та його економічної потужності. США поки що не мають геостратегії конкурентного стримування Китаю. Азійський глобалізм на чолі з Китаєм здатен до небаченої глобальної експансії, тому у XXI ст. Китай потенціально може стати лідером глобального співрозвитку, але США не варто розраховувати на китайський "план Маршалла для Америки". У цих умовах США не можуть обмежитись інтровертним напрямом розвитку, а приречені залишатися найбільш активним екстравертним лідером світового співтовариства. Лідерство замість гегемонії — це і є стратегічна формула для США і світу.

Перед президентом і Конгресом США стоїть складна проблема формування довгострокової економічної стратегії та її успішної реалізації. Чи досить буде 4–8 років президентського мандату? І чи стане ця політика національною стратегією на десятки років? У цьому також немає впевненості. Динаміка процесів розвитку глобальної корпоративної системи та економічної системи США і країн ОЕСР є різною. Америка має можливості для стратегічного випередження у процесах співрозвитку інтенсивно-інвестиційних проектів високих технологій, інфраструктури, професійної освіти. Новий стратегічний прорив США є можливим і здатен принести нові історично важливі результати випереджального розвитку, сприяти посиленню їх політичного і конкурентного глобального лідерства у XXI ст. Передумовою цього є глобальна солідаризація США з країнами-партнерами, а також транзитивними державами, в тому числі з Україною.

Список використаної літератури

1. Білорус О.Г. Економічна глобалістика. Світ-система глобалізму : моногр. — К. : УН-т "Україна", 2016. — 533 с.
2. Білорус О.Г., Лук'яненко Д.Г., Гаврилюк О.В. та ін. Глобалізація і безпека розвитку : моногр. ; [за ред. О.Г. Білоруса]. — К. : Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України, 2001. — 734 с.
3. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств. Дороговкази в майбутнє. — К. : Пульсари, 2013. — 248 с.
4. Бжезинский З. Великая шахматная доска. — М. : Международные отношения, 1999. — 256 с.
5. Brzezinski Z. The Grand Chessboard: American's Primacy and Its Geostrategic Imperatives. — New York : Basic Books, 1997. — 214 p.
6. Газин В. Капитализм: диалектика формации // Зеркало недели. — 2016. — № 50.

References

1. Bilorus O.G. *Ekonomichna Globalistyka. Svit-Systema Globalizmu* [The Economic Globalistics. The World-System of Globalism]. Kyiv, “Ukraine” University, 2016 [in Ukrainian].
2. Bilorus O.G., Luk’yanenko D.G., Gavryluyk O.V. et al. *Globalizatsiya i Bezpeka Rozvytku* [Globalization and Security of Development]. O.G. Bilorus (Ed.). Kyiv, Institute of World Economy and International Relations of the NAS of Ukraine, 2001 [in Ukrainian].
3. Hawrylyshyn B. *Do Efektyvnykh Suspil’stv. Dorohovkazy v Maibutne* [Towards More Effective Societies: Road Maps to the Future]. Kyiv, Pul’sary, 2013 [in Ukrainian].
4. Brzezinski Z. *Velikaya Shakhmatnaya Doska* [The Grand Chessboard]. Moscow, Int. Rel., 1999 [in Russian].
5. Brzezinski Z. *The Grand Chessboard: American’s Primacy and Its Geostrategic Imperatives*. New York, Basic Books, 1997.
6. Gazin V. *Kapitalizm: dialektika formatsii* [Capitalism: the dialectic of the formation]. *Zerkalo nedeli – Week’s Mirror*, 2016, No. 50 [in Russian].